

ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS

FORVM Acta Juridica et Politica

XI. évfolyam
3. szám

ÜNNEPI KÖTET

DR. SZABÓ IMRE
EGYETEMI TANÁR

70. SZÜLETÉSNAPJÁRA

SZEGED
2021

Redigunt

TAMÁS ANTAL, ZSUZSANNA JUHÁSZ, KRISZTINA RÚZS MOLNÁR, ZSOLT
SZOMORA, NORBERT VARGA

Collegium scientiae actorum:

ATTILA BADÓ, MÁRTA DEZSŐ, ZSUZSANNA FEJES, KLÁRA GELLÉN,
ATTILA HARMATHY, JÓZSEF LICHTENSTEIN, BARNA MEZEY,
LÁSZLÓ NÁNÁSI, GÁBOR ROKOLYA, ARNDT SINN, BÉLA SZABÓ,
ISTVÁN SZABÓ, GERHARD THÜR

Editors:

CSABA FARKAS, MÁRTA GÖRÖG, ANDREA HEGEDŰS, ZSÓFIA KAPRINAY,
ZITA PÁKOZDI, IMRE VARGA

Redigit

MÁRIA HOMOKI-NAGY

Nota

FORVM Szeged

Szerkesztőbizottság:

ANTAL TAMÁS, JUHÁSZ ZSUZSANNA, RÚZS MOLNÁR KRISZTINA,
SZOMORA ZSOLT, VARGA NORBERT

A folyóirat tudományos testülete:

BADÓ ATTILA, DEZSŐ MÁRTA, FEJES ZSUZSANNA, GELLÉN KLÁRA,
HARMATHY ATTILA, LICHTENSTEIN JÓZSEF, MEZEY BARNA,
NÁNÁSI LÁSZLÓ, ROKOLYA GÁBOR, SINN ARNDT, SZABÓ BÉLA,
SZABÓ ISTVÁN, THÜR GERHARD

Szerkesztők:

FARKAS CSABA, GÖRÖG MÁRTA, HEGEDŰS ANDREA, KAPRINAY ZSÓFIA,
PÁKOZDI ZITA, VARGA IMRE

Főszerkesztő

HOMOKI-NAGY MÁRIA

Műszaki szerkesztő

MARVANEK JUDIT

Kiadja

GÖRÖG MÁRTA

dékán

Kiadványunk rövidítése

FORVM Szeged

ISSN 0324-6523 Acta Universitatis Szegediensis

ISSN 2063-2525 FORVM Acta Juridica et Politica

*Jelen kötetben megjelent tanulmányok az egyes szerzők szellemi alkotó tevékenységének eredményei,
az azokban megfogalmazott gondolatok, tudományos vélemények a szerzők saját álláspontját tükrözik.*

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ.....	11
BAKOS-KOVÁCS KITTI A magánjogról – történetiségében és a modern jogfejlődés tükrében.....	13
BALOGH ELEMÉR A középkori kánoni per.....	25
BARTA JUDIT A Teljesítésigazolási Szakértői Szerv szakvéleményére alapított per és a szakvéleményekkel kapcsolatos gyakorlati kérdések.....	31
BERKI GABRIELLA Mi fán terem a telemedicina? – a távorvoslás fogalma és kialakulása.....	39
BLUTMAN LÁSZLÓ Az előzetes döntéshozatal kezdeményezésének elutasítása: az igényérvényesítés lehetőségei.....	47
BOBVOŠ PÁL A földre vonatkozó vételi jog a közjog fogságában.....	55
BOÓCZ ÁDÁM A Kkt. és a Bt. régi – új öröksége. Észrevételek az egyszemélyessé váló kkt-k és bt-k ipso iure megszűnésének szabályaihoz.....	63
DÚL JÁNOS Törvények a vagyonkezelői jog szabályozásának változásairól.....	71
FANTOLY ZSANNETT A hatékony védelemhez való jog az Amerikai Egyesült Államok büntető igazságszolgáltatásában.....	79
FARKAS CSABA Gondolatok a saját üzletrésről.....	87
FARKAS CSAMANGÓ ERIKA Gondolatok az idegenhonos és inváziós halfajok terjedésének kezeléséről természetjogi aspektusból.....	93

GÁL ANDOR – SZOMORA ZSOLT A drónnal történő megfigyelés kriminalizálása mint a büntetőjogi magánszféravédelem kiterjesztése.....	101
GOMBOS KATALIN A többrétegű szabályok és a koherencia-elv érvényesülése határon átnyúló eljárások során.....	109
GÖRÖG MÁRTA A Bécsi Vételi Egyezmény 39. Cikkében foglalt „észszerű idő” megítélése a nemzetközi jogalkalmazási gyakorlatban.....	115
GYÉMÁNT RICHÁRD A Holland Kelet-indiai Társaság vázlatos gazdaságtörténete (1602–1799).....	121
HAJDÚ JÓZSEF A transznacionális munkavégzés szabályozásának lehetősége a BRI rendszerében, különös tekintettel a GATS Egyezmény 4. módoszatára.....	131
HARKAI ISTVÁN – MEZEI PÉTER Szerzői jogi flexibilitások végfelhasználó szerződések fényében.....	137
HARMATHY ATTILA A polgári jog szemléleti kérdéseiről történelmi alapon.....	147
HARSÁGI VIKTÓRIA Gondolattörések a társult perek új rendszeréhez.....	155
HORVÁTH E. ÍRISZ A kis értékű követelések európai eljárásának története.....	161
JAKAB ÉVA Róma és a tartományok: Igazságszolgáltatás és politika.....	169
JUHÁSZ ZSUZSANNA Telemedicina és büntetés-végrehajtás.....	177
KAPRINAY ZSÓFIA Gyakorlatban felmerülő újabb probléma termőföldek adásvételével összefüggésben.....	183
KARSAI KRISZTINA A mesterséges intelligencia szabályozásának európai tervezete, avagy algoritmusok térnyerésének előjelei a (büntető) igazságszolgáltatásban.....	189
KATONA TAMÁS – KATONÁNÉ PEHR ERIKA Az örökbefogadás társadalompolitikai és jogi összefüggései.....	197

LÁSZLÓ KECSKÉS Some Ethical Problems of Arbitration.....	211
KISFALUDI ANDRÁS Érvénytelenségi kifogás az engedménnyessel szemben.....	219
KISS BARNABÁS Csak a változás állandó – A különleges jogrend alkotmányi-alaptörvényi szabályozásának alakulása Magyarországon.....	227
KÖBLÖS ADÉL Mikor szükséges tárgyalást tartani polgári ügyekben?.....	237
LÖFFLER TIBOR Miről „szól” a népszavazás?.....	243
LUKÁCS ADRIENN Karantén office: az otthoni munkavégzés és magánélethez való jog a Covid19 pandémia idején.....	249
MÁRKI DÁVID Nyilvánosság az Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjogában.....	255
MEZEY BARNA Cella, kamra, zárka – Jogtörténeti töredékek a börtönrezsím szóhasználatához az 1843. évi börtönügyi javaslat kidolgozása során.....	263
MOLNÁR JUDIT A fizetési meghagyással szemben előterjesztett ellentmondás nem akadály a bírósági meghagyás kibocsátásának.....	271
NAGY ADRIENN Az I. Pp. Novella hatása a polgári perbeli bizonyítás szabályaira.....	279
NAGY CSONGOR ISTVÁN Kartellkár mint joghatósági ok.....	287
NOCHTA TIBOR Sérelemdíj és kártérítés a személyiségi jogok szerződésszegéssel történő megsértéséért.....	293
NYILAS ANNA A mesterséges intelligencia hatása a bírói döntéshozatalra.....	303
PAPP ZSUZSANNA Gondolatok a kifogások jelentőségéről egy polgári eljárásjogász szemszögéből.....	313

POZSONYI NORBERT	
A <i>vadimonium</i> alapvonalai a formuláris eljárásban.....	331
PRIBULA LÁSZLÓ	
A peres felek személyében bekövetkező változások gyakorlati problémái – a formális és az érdemi vizsgálat határán.....	339
RÉVÉSZ BÉLA	
Anomáliák a hálózati személyek nyilvántartása körül.....	349
RÚZS MOLNÁR KRISZTINA	
Mekkora a hasadék és hogyan lehet betölteni? – gondolatok a jogvitákról, az érdekvitákról és a hozzájuk kapcsolódó képzettségről.....	357
SÁNDOR ISTVÁN	
Az alapítvány egyes <i>common law</i> jogrendszerű országokban.....	363
SCHADL GYÖRGY	
Gondolatok a végrehajtási jogok harmonizálásáról.....	369
SIKET JUDIT	
Lehet-e „hintázni” a köz- és magánjogi jogviszonyok között?.....	377
SOÓS EDIT	
Az európai területi együttműködési csoportosulások (EGTC) az EU határrégióiban.....	385
SURI NOÉMI	
Gondolatok az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzésről, a követelésbehajtás legújabb alternatív eszközéről.....	395
SZAKÁCS ILDIKÓ RÉKA	
Politikusok két kampány között – különös tekintettel a női szerepekre.....	401
SZAKÁLY ZSUZSA	
Az igazságügyi szakértő a magyar Alkotmánybíróság gyakorlatában.....	409
SZALAI PÉTER	
Tűnődés az osztott perszerkezetről szerzett tapasztalatokról.....	417
SZIVÓS KRISTÓF	
A felek eljárástámogatási kötelezettsége a jogösszehasonlítás szemszögéből.....	427
TAKÁCS ALBERT	
Alkotmány és antropológia.....	433
TŐKEY BALÁZS	
Váratlan (?) fordulat a kollektív defamációs ügyek kúriai gyakorlatában.....	441

UDVARY SÁNDOR	
A mesterséges intelligencia, mint potenciális adatvédelmi jogsértő.....	451
VARGA IMRE	
Kollektív igényérvényesítési eljárások Hollandiában.....	457
VÉKÁS LAJOS	
Újabb mozaikok az elővásárlási jog gyakorlásával létrejövő szerződés kérdéseihez.....	463
VISONTAI-SZABÓ KATALIN	
A gyermek kapcsolattartáshoz való jogának érvényesülése világjárvány idején.....	469
WOPERA ZSUZSA	
A dogmatika vagy a gyakorlat elsőbbsége?.....	477
<i>Köszöntők</i>	
CZIFRA JÁNOS	
<i>Professzor a barátom.....</i>	487
GÉCZI JÓZSEF ALAJOS	
<i>Szabó Imrét köszöntöm... ..</i>	489
TRÓCSÁNYI LÁSZLÓ	
<i>Szabó Imre köszöntése.....</i>	491
<i>TABULA GRATULATORIA.....</i>	493

SZIVÓS KRISTÓF*

A felek eljárástámogatási kötelezettsége a jogösszehasonlítás szemszögéből

Szerzőként abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy a Jubilánssal már több alkalommal is megvitathattam gondolataimat a Pp.-ről és a perjogi alapelvekről. Bár a legtöbb esetben nem értettünk egyet, a diskurzusok mindig lehetőséget adtak arra, hogy továbbgondoljam az általam megfogalmazottakat. Reményeim szerint Professzor Úr örömmel és érdeklődéssel olvassa majd a jelen sorokat és hogy a témával kapcsolatos további felvetéseimet a következő jeles születésnapjára készült kötetben ismételten megoszthatom vele.

I. Jogösszehasonlítási irányvonalak a Pp. alapelvi fejezetében

A Pp. alapelvi fejezete koncepcionálisan más alapokra helyezkedik, mint az előző perrendtartás ugyanezen része. Az alapelvek kodifikációja során a jogalkotó kiemelte, hogy számos jogösszehasonlító aspektust vett figyelembe, valamint több tételes rendelkezés kapcsán megjelölte azon külföldi perrendtartásokat, amelyeket az adott alapelv megfogalmazása során irányadónak tekintett: „[a] Javaslát alapelveinek meghatározása a külföldi polgári perrendtartási törvények alapelveire is figyelemmel történt. Az utóbbi évtizedekben újrakodifikált európai külföldi perrendtartási törvények jelentős része tartalmaz külön alapelvi fejezetet. E külföldi modellek, pl. a szlovén polgári perrendtartás [...], a litván polgári perrendtartás [...], a horvát polgári perrendtartás [...] terjedelmes, önálló szerkezeti egységben megjelenített tíz-tizenhét részletező alapelvet tartalmaznak.”¹ A miniszteri indokolás ehelyütt ugyanakkor kiemelte azt is, hogy az osztrák és német perrendtartásokat tekinti általánosságban *mintaadónak*, amelyek nem tartalmaznak külön alapelvi fejezetet. A jogalkotó végül azt a kodifikációs módszert követte, amely a svájci polgári perrendtartást is jellemzi, azaz, hogy csak „a törvénykönyv egészére vonatkozó alapelvek jelennek meg a lehető legtömörebb megfogalmazásban.”²

A tanulmány a – Jubiláns által több alkalommal is elemzett³ – perhatékonyaságot biztosítani kívánó új alapelvek (perkoncentráció, a felek eljárástámogatási kötelezettsége és

* tudományos segédmunkatárs, SZTE Állam- és Jogtudományi Kar, Civilisztikai Tudományok Intézete

¹ T/11900. sz. törvényjavaslat a polgári perrendtartásról. Általános indokolás.

² Uo.

³ SZABÓ IMRE: *A polgári peres eljárás hatékonysága*. Acta Jur. et Pol. Szeged, Tomus LXIX. (2007) Fasc. 1–48. 631–654. pp.; SZABÓ IMRE: *A hatékonyság: megvalósítható cél vagy eljárási elv?* In: Harsági Viktória – Wopera Zsuzsa (szerk.): *Az igazságszolgáltatás kihívásai a XXI. században*. Tanulmánykötet Gáspárdy

a bíróság közrehatási tevékenysége) közül az eljárástámogatási kötelezettség vonatkozásában arra a kérdésre keresi a választ, hogy megalapozottak és helytállóak voltak-e a jogalkotó jogösszehasonlító megállapításai.

II. Megoldások az eljárástámogatási(?) kötelezettség megoldására a német nyelvterületeken

A jogalkotói kommentár kiemelte, hogy „a mintaadónak tekintendő tradicionális külföldi perjogi kódexben is megjelenik a feleket terhelő eljárástámogatási kötelezettség, másképpen a per előbbre vitele kötelezettségének nevesítése”,⁴ így a német és az osztrák perrendtartásokban. A német terminológia (*Prozessförderungspflicht*) inkább eljárás-előbbreviteli kötelezettségként értelmezhető, a magyar fordítást nem tartom szerencsésnek abból a szempontból, hogy a perben nem az eljárásnak van támogatója, hanem legfeljebb a félnek lehet.

1. A német megoldásról röviden

A tanulmányban részletesen csak az osztrák perrendtartás (öZPO) megoldását elemzem, mivel a magyar perjogtudományban Czoboly korábban már megtette a német szabályozás és annak előzményének bemutatását.⁵ Az 1877-es liberális permodell helyébe – az öZPO hatására – a XX. század közepére a szociális modell lépett, ugyanakkor az 1960-as és 70-es évekre újra felerősödtek a dZPO-val szembeni kritikus hangok, amelyek hatására az 1976-os *Vereinfachungsnovelle*⁶ megerősítette az 1933-ban bevezetett eljárás-előbbreviteli kötelezettséget.⁷ Ezen belül is megkülönböztethető az általános (282. §)⁸ és a különös eljárás-előbbreviteli kötelezettség, amely utóbbi alatt a bíróság által tűzött határidőkből folyó kötelezettség értendő [dZPO 296. § (1) bek.], amely preklúziót von maga után.⁹ A 296. § egyébként több különböző kizárási szabályt különböztet meg.¹⁰

László professzor emlékére. HVG-Orac. Budapest, 2007. 363–379. pp.; SZABÓ IMRE: *Perhatékonyság és a percselekmények időszertűségének elve*. In: Varga István (szerk.): *Codificatio processualis civilis. Studia in Honorem Németh János II. ELTE Eötvös*. Budapest, 2013. 365–376. pp.; SZABÓ IMRE: *A megújult polgári perrendtartás hatékonysági rendelkezései*. In: Görög Márta – Hegedűs Andrea (szerk.): *Lege duce, comite familia. Ünnepi tanulmányok Tóthné Fábián Eszter tiszteletére, jogász pályafutásának 60. évfordulójára*. Pólay Elemér Alapítvány. Szeged, 2017. 470–478. pp.

⁴ WOPERA ZSUZSA: *A törvény hatálya és az alapelvek*. In: Uő (szerk.): *Kommentár a polgári perrendtartáshoz*. Wolters Kluwer. Budapest, 2019. 44. p.

⁵ CZOBOLY GERGELY: *A késedelmes eljárási cselekmények szankcionálása. Preklúziós rendelkezések a német polgári perrendtartás 1976. évi novellájában*. In: Ádám Antal (szerk.): *PhD-tanulmányok 10*. Pécs, 2011. 51–67. pp.

⁶ Gesetz zur Vereinfachung und Beschleunigung gerichtlicher Verfahren (Vereinfachungsnovelle). BGBl 1976/141. vom 09. 12. 1976.

⁷ CZOBOLY 2011, 52. p. 9. vj.

⁸ A szabályt a magyar perjog „gondos és eljárást elősegítő pervitel” néven vette át 1995-ben [1952. évi III. törvény 141. § (2) bek.]. KENGYEL MIKLÓS: *A bírói hatalom és a felek rendelkezési joga a polgári perben*. Osiris. Budapest, 2003. 140. p. 91. l.j.

⁹ CZOBOLY 2011, 53. p.

¹⁰ Uo. 54–61. pp.

2. Az osztrák polgári perrendtartás megoldása

Az eljárás előbbrevitelének és a polgári eljárás gördülékeny lebonyolításának követelménye hosszú múlttal rendelkezik Ausztriában, hiszen már Franz Klein is kiemelte, hogy a per társadalmi (szociális) funkcióját csak akkor tudja betölteni, ha a „jelen helyzetben nyújt segítséget” (*Gegenwartshilfe*).¹¹

Az öZPO 178. §-a a törvény egy olyan rendelkezése volt, amelyet több, mint egy évszázad során, vagyis a kódex 1898-as hatálybalépése óta nem módosítottak, így a 2002. évi novella¹² volt az, amely ezt először megtette.¹³ E novella vezette be ugyanis a *Prozessförderungspflicht* szabályát oly módon, hogy a feleknek előadásaikat kellő időben és teljes körűen kell megtenniük annak érdekében, hogy az eljárást a lehető leggyorsabban le lehessen folytatni.¹⁴ A módosítás célja az volt, hogy a bírósági eljárások gyorsan és hatékonyabban folyanak le.¹⁵

Kiemelendő továbbá a magyar Pp. miniszteri indokolásának azon bekezdése, amely szerint a „Javaslat az eljárás-támogatási kötelezettséggel együtt, azzal összefüggésben nevesíti a felek peranyag-szolgáltatási kötelezettségét, hasonlóan az osztrák polgári perrendtartás 178. § (1) bekezdésével.”¹⁶ Csakhogy az öZPO említett bekezdése nem a peranyag-szolgáltatási elv szabálya – a törvény a tárgyalási elvet nem is szabályozza –, hanem két féli kötelezettséget foglal magában: a *Wahrheitspflicht* (igazmondási kötelezettség),¹⁷ amelynek kimondása a történeti folytonosság (*historische Continuität*) jegyében történt¹⁸ és a *Vollständigkeitspflicht* (teljeskörű előadás kötelezettsége) szabályait.¹⁹ Tagadhatatlan, hogy e szabályt összefüggésbe lehet hozni a tárgyalási elvvel, hiszen végső soron levezethetők abból (ti. főszabály szerint a fél bocsátja rendelkezésre a peranyagot, és ha rendelkezésre bocsátja, akkor az legyen teljeskörű és feleljen meg a valóságnak), de együtt szabályozni azokat nem lehet, mivel a peranyag-szolgáltatási elvnek és az eljárás-támogatási kötelezettségnek merőben eltérő a koncepciója (az állítás és a bizonyítás érdek, az igazmondás pedig kötelezettség).

¹¹ KLEIN, FRANZ: *Vorlesungen über die Praxis des Civilprocesses*. Manz. Wien, 1900. 10. p.; FIDLER, PHILIPP: *Schadenersatz und Prozessführung. Grundlagen und System einer Haftung von Prozessparteien*. Manz. Wien, 2014. 180–181. pp.

¹² ZVN 2002. BGBl I 2002/76.

¹³ STIMEZ, IRMGARD MARIA: *Die Prozessförderungspflicht und Präklusionsbestimmungen im österreichischen und deutschen Zivilverfahrensrecht – ein Rechtsvergleich*. Univ. Diss. Salzburg, 2008. 65. p.

¹⁴ „§ 178. (2) Jede Partei hat ihre Vorträge so zeitgerecht und vollständig zu erstatten, dass das Verfahren möglichst rasch durchgeführt werden kann (Prozessförderungspflicht).” A rendelkezés részletes elemzésére a terjedelmi korlátok miatt nincs lehetőség, ahhoz l. STIMEZ 2008, 65–77. pp.; MILJEVIC-PETRIKIC, ALEKSANDRA: *Die Kooperation zwischen den Parteien und dem Gericht nach der Zivilverfahrensnovelle 2002*. Univ. Diss. Wien, 2005. 48–100. pp.; STOCH, FELIX GRAF VON: *Prozessförderung durch das Mittel der Präklusion im österreichischen und deutschen Recht (de lege lata – de lege ferenda)*. Univ. Diss. Wien, 1996. 22–28. pp.

¹⁵ SALFICKY, HERBERT: *Die Prozessförderungspflicht und Präklusion*. Österreichisches Recht der Wirtschaft 2002/10. 578. p.

¹⁶ T/1900. sz. törvényjavaslat a polgári perrendtartásról. Részletes indoklás a 4. §-hoz (kiemelés tőlem: Sz. K.).

¹⁷ Az igazmondási kötelezettség egyértelműen osztrák hatásra került be a magyar perjogi szabályozásba 1911-ben. KENGyel MIKLÓS: *A bírói hatalom és a felek rendelkezési joga a polgári perben*. Osiris. Budapest, 2003. 164. p.

¹⁸ KLEIN, FRANZ: *Die schuldhaftige Partei-handlung: Eine Untersuchung aus dem Civilprocessrechte*. Toeplitz & Deuticke. Wien, 1885. 118. p.

¹⁹ BRENN, CHRISTOPH: § 178 ZPO. In: Konecny, Andreas (szerk.): *Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen*³ Bd. 2. Tb. 3., Manz. Wien, 2015. 476. p.; SCHUMACHER, HUBERTUS: *Rechtsanwalt und Wahrheitspflicht im Zivilprozess*. Österreichisches Anwaltsblatt 2009/10. 429–430. pp.

Álláspontom szerint a jogalkotó alapkonceptiója nem helytálló a tekintetben, hogy az eljárástámogatási kötelezettségből vezeti le a peranyagszolgáltatási elvet; ha a kettő között van összefüggés, akkor az legfeljebb fordított irányú lehet. A tárgyalási elvet mindenképpen indokolt lett volna a Pp.-ben külön §-ban megjeleníteni, hiszen ugyanolyan alappillére a polgári pernek, mint a rendelkezési elv.²⁰ Az igazmondási kötelezettség és az eljárás előbbrevitelének kötelezettsége abban különbözik egymástól, hogy míg előbbi egy tartalmi követelményt, addig az utóbbi egy időbeli követelményt jelöl a fél előadásaival szemben. Ez annak ellenére igaz, hogy az öZPO a (2) bekezdésben a megfelelő időben és teljeskörűen (*zeitgerecht und vollständig*) fordulatot használja, de az alkalmazott szankciók tekintetében az időbeliség jut érvényre (ld. alább). A magyar jogalkotói kommentár is az időbeliségnek juttat döntő szerepet az eljárástámogatási kötelezettség vonatkozásában: „a fél az eljárástámogatási kötelezettségét megsértve *elmulaszt megtenni vagy késedelmesen teljesít* egy eljárási cselekményt.”²¹

Bár a *Prozessförderungspflicht* megsértése tekintetében az öZPO a 178. §-ban nem biztosít a bíróság számára szankciót,²² a kódex más részeiben több jogkövetkezmény is található, így részben perköltségviseléssel összefüggő szankciók, amikor is a törvény a költségspecializáció elvét rendeli alkalmazni (öZPO 44., 48. és 142. §§), valamint a vétkekes féli késedelem miatt a fél által előadottak visszautasítása (öZPO 179. § 2. mondat),²³ amely lényegében egy preklúziós rendelkezés.

A 179. §-nak egyébként kettős tartalma van, hiszen egyrészt kimondja a szóbeli tárgyalás egységének elvét (*Grundsatz der Einheit der mündlichen Verhandlung*) és ennek egy kivételét, amely preklúzióval jár.²⁴ Itt lényegében a Plósz-féle Pp. által (222. § 1. bek.) és az 1952. évi Pp. [141. § (6) bek.] által is ismert azon szabállyal állunk szemben, amely lehetővé teszi a késleltetve előadottak kirekesztését a peranyagból. Az osztrák Pp.-ben az ezt lehetővé tevő szabály már a törvény elfogadásától, azaz 1895-től részét képezi a kódexnek, eddig kétszer módosították,²⁵ legutóbb éppen 2002-ben, és ettől kezdve a preklúziós jogkövetkezmény a *Prozessförderungspflicht* megsértésének általános szankciójává vált.²⁶ Kiemelendő, hogy szerepe van a fél szubjektumának, hiszen a félnek vétkecsnek (*schuldhaft*) kell lennie a későbbi előterjesztés kapcsán.

Ehhez képest a magyar eljárástámogatási kötelezettséghez objektív szankciók társulnak, a két legfontosabb a perfelvétel során alkalmazandó pénzbírság [Pp. 183. § (5) bek.] és a perfelvétel lezárása, mint objektív jellegű preklúzió. A mintaadó kódexek ugyanakkor főszabály szerint szubjektív alapon ítélik meg a nem megfelelő időben történő előadást. A szubjektivitás egyébként nemcsak a féli vétkesség megkövetelésében ölt testet, hanem a bírói mérlegelés során is, amelyet a Pp. a perfelvétel során alkalmazandó jogkövetkezmények vonatkozásában a legtöbb esetben mellőz.

²⁰ VARGA ISTVÁN: *A törvény hatálya és az alapelvek*. In: Uő (szerk.): *A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja*. HVG-Orac. Budapest, 2018, 28–29. pp.

²¹ WOPERA 2019, 44. p. (kiemelés tőlem: Sz. K.). L. még CZOBOLY 2011, 52. p.

²² STIMEZ 2008, 65. p.

²³ KODEK, GEORG – MAYR, PETER: *Zivilprozessrecht*. facultas. Wien, 2018. 249. p.; BRENN 2015, 483. p.

²⁴ MCGUIRE, MARY-ROSE: *Prozessförderungspflicht und Präklusion. Über das Verhältnis von § 178 Abs 2 zu § 179 ZPO nach der ZVN 2002*. ecoloex 2010, 1153–1154. pp.

²⁵ BGBl I 1997/40; BGBl I 2002/76.

²⁶ ANNERL, ANDREW: *§ 179 ZPO*. In: Konecny, Andreas (szerk.): *Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen*³ Bd. 2. Tb. 3. Manz. Wien, 2015. 493. p.

III. Összegző gondolatok

1. Aggályok a jogalkotó jogösszehasonlítása vonatkozásában

A tanulmányban azt a kérdést igyekeztem körüljárni, hogy megfelelőek voltak-e a jogalkotó jogösszehasonlító megállapításai a felek eljárástámogatási kötelezettsége vonatkozásában. A tanulmány írása során három gondolat fogalmazódott meg bennem, amelyek egymással összefüggenek, így indokolt az együttes tárgyalásuk. Ezek az alábbiak: a) recipiált szöveg, elfelejtett szellemiség (azaz a teleologikus jogértelmezés hiánya); ebből következően b) a felületes jogösszehasonlítás és c) csak a megfelelő kódexek figyelembevételének szükségessége.

A jogösszehasonlításnál, sőt eredendően a jogszabályok értékelése vonatkozásában elsődlegesen az adott törvény célját, *szellemiségét* kell alapul vennünk (teleologikus értelmezés), amely lehet akár objektív, akár szubjektív.²⁷ Ehhez ugyanakkor a vonatkozó szakirodalom és joggyakorlat (valamint az Alaptörvény hetedik módosítását követően a preambulum és a miniszteri indokolás) elemzése szükséges. Emiatt úgy gondolom, hogy a jogalkotó jogösszehasonlítása rendkívül felületes volt, hiszen, ha megtörtént volna a szellemiség megfelelő vizsgálata, akkor álláspontom szerint *az eljárástámogatási kötelezettség nem lenne része a mai perjogi szabályozásnak* (a szankciórendszer miatt, l. alább). Tekintettel arra, hogy a minisztériumi kodifikációs anyagok nem nyilvánosak, nem derül ki, hogy a jogalkotó a külföldi perrendek figyelembevételkor milyen szakirodalmat és joggyakorlatot vett figyelembe a szabályok megalkotásakor, így a fentebb leírtak alapján nem zárható ki, hogy az alapelvi fejezet néhány vonatkozásában – pont a szellemiség átvételének hiánya miatt – nem történt más, mint „puszta receptio, idegen jognak gépies lemásolása.”²⁸

A tanulmány terjedelmi kereteit szétfeszítené annak fejtegetése, hogy miért alakult úgy a magyar perjog történetében, hogy mindig a német és osztrák perrendek szolgáltatták – a szocializmus időszakát leszámítva – a hazai perjogi reformtörekvések alapját. A jogalkotónak ehelyütt úgy gondolom, hogy egészséges mértéktartást kellett volna gyakorolnia, hiszen felmerül a kérdés: miért vegyünk alapul olyan külföldi perrendeket (l. pl. litván, horvát, szlovén), amelyek nem illeszkednek a magyar perjogi fejlődés rendszerébe? Tagadhatatlan, hogy a jogösszehasonlítás előretörése „trend”, ugyanakkor ez nem lehet cél nélküli.

2. Az eshetőségi elv és az eljárástámogatási kötelezettség viszonya röviden

A Jubiláns témavezetése mellett kezdtem el az eshetőségi elvvel (eventualitással) foglalkozni, így lezárásként e vonatkozásban is szeretnék pár gondolatot megosztani, hiszen

²⁷ A kettő közötti különbségről l. JAKAB ANDRÁS: *A bírói jogértelmezés az Alaptörvény tükrében*. Jogesetek Magyarázata 2011/4. 86–90. pp.

²⁸ Kiss Albert felszólalása a Magyar Társadalomtudományi Egylet 1914. május 1-jei szaktanácskozásán (*Tanácskozás a polgári törvénykönyv tervezetéről*, 379. p.). http://mtdportal.extra.hu/MTSZ/1914/1914_05.pdf (utolsó megtekintés ideje: 2021. június 30.)

pont itt tűnhet ki leginkább a teleologikus jogértelmezés nélküli jogszabálysöveg-recepció. A hatályos Pp. az eshetőségi elvre épül; a törvény az osztott tárgyalási rendszerben ugyanazokkal az eszközökkel operál, mint korábban a közönséges német jog (*ius commune*) perjoga, amikor az eshetőségi elv uralkodott a német nyelvterületen.²⁹ A területi korlátok miatt csak utalok arra, hogy a német szakirodalomban vitatott az eljárás-előbbreviteli kötelezettség és az eventualitás egymáshoz való viszonya. *Gottwald* például élesen elhatárolja a kettőt,³⁰ *Weth* ugyanakkor hosszasan értekezik a kérdésről, amelyet félig-meddig nyitva is hagy, mivel vitatott a kettő kapcsolatának megítélése.³¹ A *Zöller*-féle kommentárban az alperesi védekezés kapcsán (dZPO 277. §) pedig ugyancsak az jelenik meg, hogy a törvény a 282. §-ban kimondott *Prozessförderungspflicht* szabályát konkretizálja abban az értelemben, hogy a félnek írásban nem kell valamennyi, a kezdettől rendelkezésre álló, *lehetségesen* (*möglicherweise*) a döntés alapjául szolgáló peranyagot előadnia (l. eshetőségi elv), hanem gondos (*sorgfältig*) eljárást vár el az alperestől,³² vagyis elválasztja a kettőt egymástól. Az osztrák perjogi szakirodalomban nem találtam a kérdést feszegető munkát.

Úgy gondolom nem véletlen, hogy a svájci perrendtartás – amely a magyarhoz hasonlóan erősen épít az eshetőségi elvre³³ – nem mondja ki a *Prozessförderungspflicht* szabályát, mivel a kettő álláspontom szerint eltérő kötelezettséget támaszt a féllel szemben, és erre a szankciórendszer a legfőbb bizonyíték.³⁴ Láthattuk, hogy a német és osztrák perrendek szubjektív alapú, a bírói mérlegelést és a fél vétkességét is figyelembe vevő preklúziót alkalmaznak. Ezzel szemben a magyar perrendtartás perfelvételt lezáró végzése (preklúzió), valamint például a Pp. 183. § (5) bekezdése és 203. §-a objektív alapon szankcionálja a nem megfelelő időben való előterjesztést.

Az eljárástámogatási kötelezettség tekintetében szükséges rámutatni a magyar és az osztrák-német perjogi kódexek merőben eltérő szellemiségére, tekintettel arra, hogy míg előbbi az *eshetőségi elv* alapján osztja ketté a tárgyalási szakaszt, addig az öZPO és a dZPO a szóbeli tárgyalás egységességét vallja. A kettő ugyanakkor teljesen más felfogásra épül. A szóbeli tárgyalás egységességére épülő perrend ugyanis *negatív pervezetést* alkalmaz az eshetőségi elv helyett a perelhúzás megakadályozása érdekében,³⁵ amely elnevezésében is utal arra, hogy nem pozitívan követeli meg a koncentrált előadást, mint az eshetőségi elv, hanem a késleltetést kívánja elkerülni.³⁶

²⁹ Erről l. részletesen SZIVÓS KRISTÓF: *Az eshetőségi elv alkalmazásának dogmatikai alapjai a polgári peres eljárásban* (kézirat, megjelenés alatt).

³⁰ GOTTWALD, PETER: *Neue höchststrichterliche Rechtsprechung zum Zivilprozeßrecht*. Juristenzeitung 1983/15. 527. p.

³¹ WETH, STEPHAN: *Die Zurückweisung verspäteten Vorbringens im Zivilprozeß*. Carl Heymann. Köln/Berlin/Bonn/München, 1988. 132–136. pp.

³² GREGER, REINHARD: § 277. In: Zöller, Richard et al.: *Zivilprozessordnung*. Otto Schmidt. Köln, 2014. 901. p.

³³ L. részletesen SUTTER-SOMM, THOMAS: *Schweizerisches Zivilprozessrecht*. Schulthess. Zürich/Basel/Genf, 2017. 97–101. pp.

³⁴ *Weth* is kiemelte, hogy az eshetőségi elv a hatályos német perjoggal szemben akkor is preklúzióval szankcionál, ha a későbbi előadás nem eredményezi az eljárás késleltetését. WETH 1988, 135. p.

³⁵ HAENDEL VILMOS: *A perbeli cselekmények koncentrációja a koncentrációja a magyar perjogi fejlődés szolgálatában*. Ifj. Ludvig és Janovits Könyvnyomdája. Miskolc, 1932. 17. p.

³⁶ Uo. 18. p.